Seyyid Seyfeddin (Piri Sevdin) Ocağı

Dr. Ali Eren Demir
demiralieren14@gmail.com

Yayımlanma Tarihi:
15 Ocak 2026

İndirilme Tarihi:
05.11.2026

Önerilen Atıf: Demir, Ali Eren (2026). Seyyid Seyfeddin (Piri Sevdin) Ocağı. Alevi Ansiklopedisi — ISIL: DE-4607. https://doi.org/10.68413/alevian siklopedisi.xu8qu (Erişim Tarihi: 05.11.2026)

Alevi Ansiklopedisi, **Kütüphaneler ve İlgili Kuruluşlar için Uluslararası Standart Tanımlayıcı** kapsamında **ISIL: DE-4607** koduyla kayıtlıdır.

ISSN 3055-9928

ISIL URI /isil/DE-4607

LOBID
lobid.org/organisations/DE-4607

Permalink id.zdb-services.de/resource/organisations/DE-4607

Adres: Alevi Ansiklopedisi Körnebachstr. 49-51, 44143 Dortmund

info@aleviansiklopedisi.com

Özet
Seyyid Seyfeddin Ocağı (yerel adıyla Piri Sevdin Ocağı), Tunceli'nin (Dersim) Pertek ilçesinde yüzyıllardır faaliyet gösteren Alevi ocaklarından biridir. Akademik literatürde yeterince ele alınmamış olması nedeniyle Tunceli Aleviliğinin toplumsal hafızasında önemli bir Ocağın görünürlüğü kaybolmaktadır (Kala, Altı & Demir 2023, 9). Ocak, kurucusu kabul edilen Seyyid Seyfeddin Baharzi'nin (1190-1261) soyundan geldiği iddia edilen dede ailelerinden oluşmaktadır. Baharzi, dönemin önde gelen âlimlerinden biri olup Kübreviye tarikatının kurucusu Necmeddin Kübra'nın müridlerindendir (Eflaki 2006). Baharzi'nin torunlarından İkinci Seyyid Seyfeddin, 14. yüzyılda Horasan'dan Anadolu'ya göç ederek Dersim'in Pilvenk köyüne (günümüz Dedeağaç) yerleşmiştir. Hacı Bektaş Veli Dergâhı'ndan aldığı icazetle bölgede Ocağın temellerini atmıştır (Kala, Altı & Demir 2023, 81). Ocak, Pilvenk aşiretinin kurucu Ocaklarından biri olarak Pertek yöresinde güçlü bir toplumsal konum edinmiştir. Pilvenk aşireti dört ezbetten (kol, soy grubu) oluşmaktadır: Piranlılar, Halifanlar, Keşkekhuranlar ve Süleymanlar. Piranlılar Seyyid Seyfeddin Ocağı'na, Halifanlar ise Şıh Delil-i Berhican Ocağı'na bağlıdır (Yaman 2006, 130). Ocağın tarihinde "Sır Mahmut olayı" olarak bilinen hadise belirleyici bir kırılma noktası olmuştur. Ocak mensubu Seyyid Mahmut'un Pilvenk köyünde katledilmesi sonrasında Ocakzadeler Yukarı Pilvenk'ten (Dedeağaç) Aşağı Pilvenk'e (Pertek yöresi) göç etmişlerdir. Günümüzde Ocak mensupları Pertek'in Dere nahiyesine bağlı Erindek (Yamaçoba), Şuşenk (Bakırlı), Ağzünik (Kayabağ), Carhek (Yalınkaya), Margik (Günboğazı) gibi köylerde yoğunlaşmaktadır (Kala, Altı & Demir 2023, 59-61). Modernleşme ve göç süreçleri Ocak sistemini dönüştürmüştür. Kasım Özer arşivi aracılığıyla Ocağın belleği korunmaya çalışılmakta, akademik çalışmalarla görünürlüğü artırılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Alevi Ocak, Dersim, Pertek, Piri Sevdin, Raa Haqi, Seyyit Seyfettin, Sosyoloji

Tarihsel Kökenler: Horasan'dan Anadolu'ya

Seyyid Seyfeddin Ocağı'nın tarihi Horasan'dan Anadolu'ya uzanan bir göç anlatısıyla başlamaktadır. Ocağın kurucu atası Seyyid Seyfeddin Baharzi, dönemin önemli âlimlerinden biridir. Eflaki'ye göre tam ismi Seyfeddin Said İbnü'l-

Telif Hakkı © 2026 Alevi Ansiklopedisi ve yazar(lar)a aittir. Aksi belirtilmedikçe Creative Commons Atıf-GayriTicari-Türetilemez 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY-NC-ND 4.0) kapsamında yayımlanmıştır. Her türlü kullanımda uygun atıf zorunludur. Ticari kullanım, değişiklik, çeviri veya yeniden yayın için Alevi Ansiklopedisi ve/veya yazar(lar)ın yazılı izni gereklidir.

Mutahhar Baharzi olan bu zat, Hicri 586/ Miladi 1190 yılında Baharz'da doğmuştur (Eflaki 2006). Küçük yaşlarda doğduğu yerden ayrılarak döneminin ünlü bilginlerinden dersler almıştır. Sonrasında Hire'de Kübreviye Tarikatının kurucusu Necmeddin Kübra'nın müritlerinden biri olmuştur.

Seyyid Seyfeddin Baharzi, Buhara'nın dış mahallerinden Fethabad'a yerleşerek irşat faaliyetinde bulunmuştur. 21 Ekim 1261'de vefat edinceye kadar birçok Moğol kumandan ve yöneticisini İslam'a kavuşturduğu belirtilmektedir. Hatta Altın Ordu Devleti kurucusu Batu'nun ona saygı duyduğu ve kardeşi Berke'nin onun sayesinde İslam'a girdiği nakledilmektedir (Eflaki 2006). Arapça ve Farsça eserler bırakmış olan Baharzi'nin kabri günümüze kadar Buhara'nın Fethabad mahallesinde korunmaktadır.

Seyyid Seyfeddin Baharzi'nin evlatlarının Anadolu'ya göçü, ocağın Tunceli'deki varlığının temelini oluşturmaktadır. Hacı Bektaş Veli Dergâhından alınan ziyaretnamelere göre Baharzi'nin oğlu Seyyid Sadreddin, Hicri 704 (Miladi 1304) tarihinde Türkistan'dan Diyarbakır'a hicret etmiş ve burada vefat etmiştir. Seyyid Sadreddin'in oğlu İkinci Seyyid Seyfeddin ise Hicri 751 (Miladi 1350) tarihinde Hünkâr Hacı Bektaş Veli Dergâhına gelip ocağa kaydolmuş ve icazet almıştır (Kala, Altı & Demir 2023, 81-82). Bu tarihsel süreç, ocağın Anadolu'da kurumsallaşmasının aşamalarını göstermektedir.

İkinci Seyyid Seyfeddin'in Dersim Pilvenk köyüne (günümüzdeki Dedeağaç köyü) yerleşmesi, ocağın yerel düzeyde örgütlenmesinin başlangıcı olmuştur. Ocak menakıbnamelerine göre İkinci Seyyid Seyfeddin, o zamanki adıyla Vank köyüne geldiğinde bölgede Hristiyan Ermeniler yaşamaktaydı. Gösterdiği kerametler sonucunda yerel halkı Alevilik yoluyla İslam'a kazandırmış ve onları kendi müridi yapmıştır (Kala, Altı & Demir 2023, 25-27).

Menakıbnamelerde anlatılan kerametlerden biri özellikle dikkat çekicidir. Keşişin büyük oğlu Seyyid Seyfeddin'in huzuruna çıkınca "ey derviş bizim atlarımız yeşil ottan başka

yem yemezler” deyince, Seyyid Seyfeddin yerdeki karı eşeleyip minik bir yonca filizi koparıp atların önüne atmış. O minik ot kocaman yonca yığınına dönüşmüş ve atlar doyasıya taze yoncaları yemişlerdir. Bir başka keramette ise keşiş “ey Allah dostu ne teknemizde ekmek ne de peteğimizde un kalmış” deyince, Seyyid Seyfeddin mutfak kısmındaki un peteğinin yanına gitmiş ve “biz gereğini yaptık bu petekte Allah’ın izniyle un bitmeyecek” demiştir (Kala, Altı & Demir 2023, 26).

Pilvenk sözcüğünün etimolojisi üzerine yapılan değerlendirmeler bölgenin tarihsel geçmişine ışık tutmaktadır. Zazaca ‘büyük’ anlamına gelen ‘pil’ sözcüğü ile Ermenice ‘kilise ya da manastır’ anlamına gelen ‘vank’ sözcüklerinin birleştirilmesiyle oluşturulmuş ‘Pilvank’ sözcüğü ‘büyük manastır’ anlamına gelmektedir (Çevik 2020, 87). Bu etimolojik bilgi, bölgede Hristiyan yerleşiminin varlığını ve daha sonra İslamlaşma sürecini desteklemektedir.

Pilvenk Aşireti ve Toplumsal Örgütlenme

Pilvenk aşireti, Tunceli’de bulunan Alevi aşiretlerinden biri olup dört ezbetten oluşmaktadır: Piranlılar, Halifanlar, Keşkekhuranlar ve Süleymanlar. Ezbet kavramı, klan veya kol anlamında kullanılmakta ve toplumsal dayanışmanın temel çerçevesini belirlemektedir. Pilvenk aşireti içinde Piranlılar ve Halifanlar ocak statüsünde iken Keşkekhuranlar ve Süleymanlar talip konumundadır (Yaman 2006, 130). Bu yapı, ocak-talip ilişkisinin aşiret düzeyinde kurumsallaşmasını göstermektedir.

Piranlıların bağlı olduğu ocak Seyyid Seyfeddin (Piri Sevdin) iken Halifanlıların bağlı olduğu ocak Şıh Delil-i Berhican’dır. Kuruluş aşamasından 20. yüzyılın başlarına kadar bu ocak ve talipleri sosyal, siyasi ve dini konularda çoğu zaman birlikte hareket etmiş ve Pilvenk aşireti olarak kurumsallaşmışlardır. Geleneksel dönemde Alevilerin temel ibadeti olan Cem töreninde her ezbet cemdeki bir görevi üstlenerek ritüellerini yerine getirirmiş (Tosun & Koç 2022, 42). Her

ezbetin farklı bir hizmeti üstlenmesi toplumsal bütünleşmeyi sağlarken topluluğun kolektif kimliğini de pekiştirmektedir.

Pilvenk aşiretinin coğrafi dağılımı, ocağın toplumsal etkisinin kapsamını göstermektedir. Doğu ve Batı Dersim aşiret gruplarının yerleşik oldukları bölgeler arasında kalan bir alanda oturmaktadırlar. Yaşadıkları köy ve mezraların çoğu Pertek ilçesinde, az bir bölümü ise Tunceli il merkezine bağlıdır. Tunceli dışında Kelkit dolaylarında da bulunmaktadırlar (Çevik 2020, 89-91). Elazığ'da da Pilvenk aşireti mensuplarının yoğun olarak yaşaması, Tunceli'den dışarı doğru göçlerin bir sonucudur.

Seyyid Seyfeddin Ocağı ile Şıh Delili Berhican Ocağı arasındaki ilişki, Pilvenk aşiretinin iç dinamiklerini anlamak açısından önemlidir. Ali Yaman'ın belirttiği üzere bu iki ocak arasında ana ocak olma, keramet gösterme ve üstünlük gibi konularda anlaşmazlık ve rekabet yaşanmaktadır (Yaman 2006, 130-131). Kurulum mitleri-söylenceleri arasındaki benzerlikler ve farklılıklar bu rekabetin izlerini taşımaktadır.

Şıh Delili Berhican ocağı kurulum mitinde kuzunun diriltilmesi kerameti merkezi bir yer tutarken Seyyid Seyfeddin ocağı kurulum mitinde kışın yonca çoğaltılması ve un peteğinin sırlanması kerametleri ön plana çıkmaktadır (Yar & Yalgın 2014, 7-8). Bu farklı keramet anlatıları, her ocağın kendi özgünlüğünü ve üstünlüğünü vurgulama çabasının bir parçasıdır. "Yeniden canlandırma" ve "çoğaltma" motifi her iki ocakta da görülmekte ancak farklı sembolik düzlemlerde ifade edilmektedir.

Bazı gruplar Piri Sevdin'i küçümsemek amacıyla "Keşiş Piro" tabirini kullanmaktadırlar. Ocak mensupları bu duruma şöyle tepki vermektedir: "Ceddimizin durumu bu iken bazı Allah düşmanları bizi kastederek PİRO KEŞİŞİ söylemini kullanıyorlar. Biz onları Allah'a havale ediyoruz. PİR sözcüğü İslami bir terimdir. Ayrıca Dersim'de taliplerin pirlerine PİRO dediklerini en cahil insanlar bile bilirler" (Kala, Altı & Demir 2023, 45). Bu söylemsel mücadele, Piri Sevdin'in seyitlik ve dolayısıyla meşruiyetini sorgulayan bir

tartışmanın parçasıdır.

Sır Mahmut Olayı ve Pertek'e Yerleşim

Piri Sevdin Ocağı'nın toplumsal hafızasında merkezi bir yere sahip olan Sır Mahmut olayı, ocağın Yukarı Pilvenk'ten (Dedeağaç) Aşağı Pilvenk'e (Pertek yöresi) göçünün nedeni olarak anlatılmaktadır. Farklı kaynak kişiler bu olayı farklı perspektiflerden aktarmakla birlikte temel olarak ocak içi çatışmaların sonucunda gerçekleşen bir cinayet olduğu konusunda hemfikirdirler.

Bir anlatıya göre Seyyid Mahmut keramet sahibi bir ermiştir. Kerametlerinden en yaygın olanı şöyledir: Seyyid Mahmut abisi Seyyid Pirali ve bazı kimselerle dam üstünde sohbet ediyorlarmış. Öğle vakti olup kadınlar da yaylımdan dönen hayvanları sağmaya gitmişler. Biri Seyyid Mahmut'a takılarak "hele bir keramet göster de görelim" deyince Seyyid Mahmut tırnağının üstüne bir şeyler yazmaya başlamış. Seyyid Mahmut sonbaharda taliplere gidip ilkbaharda köyü Pilvenk'e dönerken köy hizasında ve Munzur Nehri üzerinde günümüzde "Sır Mahmut Gölü" tabir edilen yerde, Pilvank'ta ikamet eden birkaç kişi tarafından şehit edilip atını da boğulsun gayesi ile terkisine taş doldurup suya sürmüşler (Kala, Altı & Demir 2023, 29-30).

Başka bir anlatı ise olayın ardındaki siyasi boyutu vurgulamaktadır: "Bu arada Helifanlılar da Piranlılar da ellerinde ne varsa belgelerini alıp şu köye, Tozkoparan'a gelsinler. Orada sizin cemaatinizi yaparız. Osmanlı'nın Ocağımızın yok edilmesi planı başarı ile sonuçlanmıştır. Pilvank veya pirvank yerleşkesinde pir ailesi ve çeşitli talip aileler yaşardı. Tümünü bir potada eritip aşiret olarak kaydedildi. Öyle gösterildi. Pir ailesi de böylelikle yok sayıldı" (Kala, Altı & Demir 2023, 31). Bu iki anlatı arasındaki fark dikkat çekicidir. İlk anlatı geleneksel-mitolojik bir çerçevede kerametler ve yerel dinamikler üzerinden kurgulanırken, ikinci anlatı olayı siyasi bir strateji olarak yorumlamaktadır.

Sır Mahmut olayının ardından gerçekleşen göç, ocağın toplumsal yapısında kalıcı değişikliklere yol açmıştır. Katillerin tespit edilip cezalandırılması kararlaştırılmıştır: Her katil Sır Mahmut'un eşi Zeyi Ana'ya birer tarla kan bedeli olarak verecek ve Pilvank dışına göç edecektir. O olaydan sonra Pilvank'ta yaşayanları manevi korku sarmış ve Erzincan, Gümüşhane, Giresun, Maraş gibi uzak illere göçler başlamıştır. Zeyi Ana'nın çocukları ufak ve korumasız olduğundan zamanla Dedeağaç'taki yerlerini terk ederek Dere Nahiyesinin Yukarı Çay Mezrası ile Erindek (Şüşenk dahil) Köyü'nü satın alıp buraya yerleşmişlerdir (Kala, Altı & Demir 2023, 30-31).

Göçün bir diğer önemli sonucu ocağın şeceresinin (soy ağacı belgesi) de taşınmasıdır: "Böylece Seyyid Seyfeddin soyunun büyük bir bölümü bu yeni yöreye göçünce şecerelerinin buraya nakledilmelerini isterler. Pilvank'takiler de şecereyi getirip Kevırkan'daki akrabalarının evine bırakırlar. Böylece şeceremiz Pilvank'tan (Dedeağaç) Kevırkan'a (Halilpınar) taşınmış olur" (Kala, Altı & Demir 2023, 32). Şecere sadece bir belge değil, ocağın meşruiyetinin maddi göstergesidir.

Piri Sevdin Ocağı mensuplarının Pertek ilçesindeki coğrafi dağılımı, ocağın sosyal yapısını anlamak için temel bir çerçeve sunmaktadır. Belgelerde tespit edilen yerleşim yerleri Pertek'in farklı nahiyelerine sistematik bir şekilde yayılmış durumdadır. Dere nahiyesi, Erindek (Yamaçoba), Şuşenk (Bakırlı), Ağzünik (Kayabağ), Carhek (Yalınkaya), Sürgüç, Ulupınar, Margik (Günboğazı) ve Balişer (Beydamı) köyleri ocak mensuplarının yoğun olarak ikamet ettiği yerleşim birimleridir (Kala, Altı & Demir 2023, 59-61).

Ocak Sisteminin Toplumsal İşlevleri

Alevi ocak sistemi, toplumsal düzenin sağlanmasında çok etkili bir güç olarak karşımıza çıkmaktadır. Ocaklar dini hizmetleri yürüten ve Hz. Muhammed'in kızı Fatıma ile Hz. Ali'nin soyundan geldiği kabul edilen seyyid aileleridir. Bu soy temelli örgütlenme biçimi toplumun sosyal hiyerarşisinde dedelere özel bir konum sağlamaktadır. Dedelerin toplumsal

rolleri yalnızca ruhani önderlikle sınırlı kalmamakta, adalet mekanizmaları, eğitim, yönetim ve karar süreçlerinde de etkin bir alan oluşturmaktadır (Yaman 2011, 85-87).

Ocak sisteminin meşruiyet zemini her şeyden önce seyyitliğe dayanmaktadır. Seyyitliğe ilave olarak karizmatik bir dervişin soyundan gelmek ocak meşruiyeti için önemli bir noktadır (Yıldırım 2018, 231). Ocağın gerçek kurucuları olarak kabul edilen karizmatik şahısların etrafında birleşilmesi ve ocakların bu zatların isimleriyle anılması, karizmatik otoritenin kurumsallaşmasını göstermektedir.

Ocak içi hiyerarşi "el ele el Hakk'a" prensibiyle ifade edilen Mürşit-Pir-Rehber şeklinde üç kademeli bir yapılanmayı içermektedir. Baba Mansur Dedelerinden bir kaynak kişi bu yapıyı şöyle açıklamaktadır: "Hak Hakikat yolunda Hakikate ereni yani Hak ile Hak olanların yolundan gitmek; daha bilge daha çalışkan ve yola hizmet eden erleri, evliyaları ve pirleri mürşit olarak bilmek ve tabii ki onların yolundan gitmek gerekir. Her mürşit ocağının talipleri bellidir. Her mürşit ocağının talipleri rehberlerini pirlerini ve mürşitlerini bilirler, aşağıdan yukarı beraber yürürler" (Kala, Altı & Demir 2023, 17-18).

Çakmak'a göre Tunceli ocakları "el ele el Hakka" ilkesiyle hiyerarşik bir şekilde bağlı olmuştur. Bu hiyerarşik yapının yanında söylem yatay bir topluluksal örgütlenmeye de gönderme yapmaktadır (Çakmak 2013, 378). Alevilikte aşağıdan yukarı saygı, yukarıdan aşağı sevgi esastır çünkü inancın özü sevgidir. Bu ikili yapı toplumsal dayanışmayı güçlendirirken topluluğun birlik ve bütünlüğünü sağlamaktadır.

Dedeler yılın belli günlerinde kendilerine bağlı taliplerini ziyaret ederek cem bağlar, topluluğu bilgilendirir ve anlaşmazlıkları giderirler. Bu ziyaretler sadece dini ritüellerin yerine getirilmesi değil, toplumsal denetim ve dayanışma mekanizmalarının işletilmesi anlamına gelmektedir. Dedeler toplumun ibadetlerini yönlendirirken dini bilgi ve tecrübelerini aktarırlar ve topluluğun sosyal ve

manevi ihtiyaçlarına cevap verirler.

Ocağın toplumsal işlevleri arasında adalet mekanizması olarak çalışması önemli bir yer tutmaktadır. Cem törenlerinde taliplerin kusurlarını itiraf etmeleri, anlaşmazlıkların çözülmesi ve hak-hukuk meselelerinin görülmesi, ocağın bir tür toplumsal mahkeme işlevi gördüğünü göstermektedir. Dedeler toplum içindeki anlaşmazlıkları çözerken hem dini otoritelerini hem de toplumsal saygınlıklarını kullanmışlardır.

Hacı Bektaş Veli Dergâhı ile İlişkiler

Piri Sevdin Ocağı'nın Hacı Bektaş Veli Dergâhı ile kurduğu ilişkiler merkez-çevre dinamiklerinin somut bir örneğini sunmaktadır. 1924, 1959, 1960 ve 1969 yıllarında ocakzadelerin Dergâh'a yaptıkları ziyaretler ve aldıkları icazetnameler bu ilişkinin kurumsallaşmış boyutunu göstermektedir (Kala, Altı & Demir 2023, 81-99).

17 Nisan 1924 tarihli ziyaretnamede şu ifadeler yer almaktadır: "Müşarünileyh Seyyid Seyfeddin Baharzi Horasan'dan Haf tevabiinden Baharzi kasabasından tevellüd idüp Buhara'da Şeyh Necmeddin Kübra'ya intisab ile ahz-u füyuzat-ı batına eylediği 658 tarihinde Buhara'da vefat ederek, onun mahdumu Seyyid Sadreddin 704 tarihinde Türkistan'dan Anadolu'ya esna-yı hicretinde Diyarbakır'da vefat itdiği ve anın mahdumu İkinci Seyyid Seyfeddin 751 tarihinde Dergah-ı Hazreti Hünkar Hacı Bektaş Veli Efendimize gelip icabetle tasfiyei gelüb iderek ahz-ü izin ve icazet eylediği kayden sabit olmuştur" (Kala, Altı & Demir 2023, 82).

Bu belge ocağın soy ağacını Horasan'a kadar uzatan bir meşruiyet anlatısı sunmakta ve Hacı Bektaş Veli Dergâhı'nın bu meşruiyeti onaylayan merkezi otorite olarak konumlandığını göstermektedir. Dergâh merkezi sembolik değerlerin kaynağı olarak işlev görürken Pertek'teki ocak bu değerleri yerel bağlamda temsil eden çevre olarak konumlanmaktadır.

Ancak bu ilişki salt bir tabi olma ilişkisi değildir. Belgelerde ocakzadelerin Dergâh'tan aldıkları icazetlerin yanı sıra talipleri üzerindeki haklarının da Dergâh tarafından tescil edildiği görülmektedir. 17 Nisan 1924 tarihli başka bir belgede Seyyid Seyfeddin Ocağı talipleri üzerinde başka ocakların müdahalesinin önlenmesi için Dergâh Çelebisi tarafından Ağuiçen ve Sarı Saltık ocaklarına bir tebligat gönderildiği belirtilmektedir (Kala, Altı & Demir 2023, 83-84). Bu belge ocaklar arası rekabet ve çatışmanın da varlığını göstermektedir.

Ocakzadelerin Dergâh'a yaptıkları ziyaretler sırasında taliplerinden topladıkları hizmet karşılığında çıralık adı verilen bağışların bir kısmı Dergâh'a gönderilmiştir. Bu ekonomik akış ocak sisteminin maddi temelini oluşturmuş ve Dergâh ile olan bağı güçlendirmiştir. Dergâhtan alınan icazetnameler ve ziyaretnameler ocağın meşruiyetini tasdik eden belgeler olarak işlev görmüştür.

Ritüel Pratikler ve Erkanname

Piri Sevdin Ocağı'nın ritüel yaşamının merkezinde Cem töreni bulunmaktadır. Kasım Özer Dede'nin uyguladığı erkana ait erkanname törenin detaylı bir dökümünü sunmaktadır. Erkanname Alevi inancının ritüel ve ibadetlerini düzenleyen ve cem törenlerinin nasıl yapılacağını ayrıntılarıyla anlatan metinlerdir (Erdem 2011, 247).

Kasım Özer Dede'nin sandığında bulunan erkanname Seyyid Seyfeddin Ocağı özelinde yürütülen itikadi faaliyetlerde kılavuz olarak kullanılmıştır. Mevcut sayfalarda cem töreninin aşamaları, çırağ uyandırma, meydancının görevleri, ikrar alma, saka suyu dağıtma gibi ritüellerin detaylı açıklamaları yer almaktadır.

Cem töreni çırakların uyandırılmasıyla başlamaktadır: "Çün çırağı fahr uyandırdık hüdanın aşkına / Seyid'ül kevneyn Muhammed Mustafanın aşkına / Saki-i kevser Aliyü'l Murtezanın aşkına / Hem Hadice Fatıma Hayrünnisanın

aşkına / Şah Hasan Hulk-i Rıza Şah Hüseyin-i Kerbela ol imam-ı etkiya Zeynelabidinin aşkına…" (Kala, Altı & Demir 2023, 103). Bu açılış duası On İki İmam silsilesini zikretmekte ve Ehl-i Beyt merkezli bir kozmolojik düzen kurmaktadır.

Cemin devamında taliplerin meydana getirilmesi, darı durma, günah çıkarma (ikrar verme) ve afv dileme gibi aşamalar bulunmaktadır. Erkannamede bu süreç şöyle tarif edilmektedir: "Dede olan zat bunları söyler Allah Allah özünüz darda yüzünüz yerde Muhammed Ali divanındasınız ne gördünüz ne mertebeye geçtiniz destur söyleyiniz taliban yahut meydancı bulunan zat dahi hakkı gördük Erenler meydanına geçtik meded mürvet babına geldik Allah eyvallah dirler" (Kala, Altı & Demir 2023, 104).

Günah çıkarma aşaması toplumsal kontrolün bir mekanizması olarak işlev görmektedir: "Tarikimize muhalif bir işleri ve kendülerinden ağrınmış incinmiş ve alacaklı bir can kardaşları var ise dile gelsün söylesün hakkını taleb eylesün der. Hazırda bulunmayan tarikat kardaşlarınızdan bir davacınız ve alacaklarınız olur ise anların dahi sonra icabına bakmak ve haklarını virmek üzere erenler meydanına bir kelle kesiniz dir" (Kala, Altı & Demir 2023, 105).

Cem töreninde "On İki Hizmet" adı verilen belirli görevler bulunmaktadır. Erkannamenin ekinde bu hizmetler şöyle sıralanmaktadır: "İmam Hasan Tarikci / İmam Hüseyin Farraş / Muhammed Hanifi Rehber / Abdüssamet Zakir / Abdal Ahmed Sofracı / Süleyman İbrikdar / Tayyib Saki / Abdülmümin Hadim-i meydan / Abdülkerim Gözcü / Abdullah Pervane / Had-i Kebir Çerakcı / Abdülcelil Bevvab" (Kala, Altı & Demir 2023, 110). Bu hizmetlerin her biri On İki İmamlardan birine atfedilmektedir.

Hüseyin Erdoğan Dede'nin aktardığına göre Pilvenk aşiretinde Şıh Delil-i Berhican ve Piri Sevdin evlatları ibadetlerini üç duazde, bir gülbank ve üç secde ile bitirirlermiş (Tosun & Koç 2022, 45). Bu da üçerden dokuz duazde, üç gülbank yani on iki yapıyordu. Bu sayısal

sembolizm On İki İmam inancıyla bağlantılıdır. Cemlerin edebi ve erkanı saz çalıp beyitler söylemekten ziyade On İki İmamı zikreden duazdelerle yapılırdı.

Modernleşme Süreçleri ve Güncel Durum

20. yüzyılın ikinci yarısında Piri Sevdin Ocağı da dahil olmak üzere Alevi ocaklarının geleneksel işleyişi ciddi bir dönüşüm geçirmiştir. Yıldırım'a göre "geleneksel Alevilik modern Aleviliğe dönüşmektedir ancak dönüşüm süreci henüz tamamlanmadığından modern Aleviliğin ana hatları tam olarak belirginleşmemiştir" (Yıldırım 2020, 23).

Bu dönüşümün nedenleri çok boyutludur. Kentleşme ve göç talipleri ocaklarından coğrafi olarak uzaklaştırmıştır. Eğitim ve sekülerleşme geleneksel dini otoritelerin meşruiyetini aşındırmıştır. Kasım Özer Dede'nin hayat hikayesi bu dönüşümü somutlaştırmaktadır. 1924 doğumlu Dede, 1963'te iş kazası sonucu saz çalamaz hale gelmiş ve 1969'da Dergâh'a son ziyaretini yapmıştır. Bu tarihlerden sonra geleneksel anlamda Cem bağlama faaliyetleri durmuştur. 2001 yılında vefat ettiğinde ocağın geleneksel döneminin sonu da gelmiştir.

Yapılan gözlem ve görüşmelerde gerek Alevilik konusunda gerekse de Seyyid Seyfeddin (Piri Sevdin) Ocağına dair bilgilerin çok az ifade edildiği ve özellikle yeni nesillerin bu konulara yeterli derecede ilgi duymadıkları belirtilmektedir (Kala, Altı & Demir 2023, 118). Bu durum kuşaklar arası bellek aktarımında kritik bir kırılmayı işaret etmektedir.

Tunceli'den kentlere doğru olan göç hareketi Piri Sevdin Ocağı mensuplarını da derinden etkilemiştir. Kasım Özer Dede'nin 10 çocuğunun yaşadığı yerler bu dağılımı göstermektedir: Türkiye'de 3 (Ankara, Elazığ, Pertek), Almanya'da 4 (Bielefeld, Villingen-Schwenningen, Horb am Neckar), Fransa'da 3 (Paris/Dreux, Bourges). Kentleşme ocak-talip ilişkisini temelden değiştirmiştir. Geleneksel dönemde dede yılda birkaç kez taliplerini ziyaret eder, Cem bağlar, sorunlarını çözerdi. Kent ortamında bu düzenli

ziyaretler imkansızlaşmıştır.

Son yıllarda Piri Sevdin Ocağı'nın hafızasını koruma ve yeniden canlandırma yönünde bazı çabalar gözlemlenmektedir. Kasım Özer arşivi korumakta ve www.seyidseyfedin.com adresinde dijitalleştirerek erişime açmaktadır. Ayrıca 2023 yılında Kala, Altı ve Demir tarafından hazırlanan "Seyyid Seyfeddin (Piri Sevdin) Ocağı" kitabı akademik literatürdeki boşluğu doldurmaya yönelik önemli bir adımdır.

Sonuç

Piri Sevdin Ocağı'nın Pertek merkezli incelenmesi yerel düzeyde Alevi toplumsal yapısının karmaşıklığını, iç dinamiklerini ve dönüşüm süreçlerini anlamamızı sağlamaktadır. Ocak sistemi sadece dini bir örgütlenme değil, toplumsal düzenin, adaletin, eğitimin ve dayanışmanın kurumsal çerçevesidir. Pilvenk aşireti bünyesindeki ocaklar arası ilişkiler hem dayanışma hem de rekabeti içermektedir. Piri Sevdin ve Şıh Delil-i Berhican ocakları arasındaki ilişki toplumsal hafızanın nasıl inşa edildiğini ve menakıbnamelerin güncel kimlik mücadelelerinin bir aracı olarak işlediğini göstermektedir. Hacı Bektaş Veli Dergâhı ile kurulan ilişkiler merkez-çevre dinamiklerini yansıtmaktadır. Dergâhtan alınan icazetnameler merkezi otoritenin yerel ocakları nasıl meşrulaştırdığını ortaya koymaktadır. Modernleşme, kentleşme ve göç geleneksel ocak sistemini temelden dönüştürmüştür. Ancak bu dönüşüm henüz tamamlanmamıştır; geleneksel ve modern unsurlar iç içe geçmiş bir şekilde varlığını sürdürmektedir. Yeni kuşakların ocak geleneğinden uzaklaşması kolektif belleğin zayıflaması riski taşımaktayken dijital arşivleme ve akademik çalışmalar gibi yeni hafıza mekânları oluşturulmaktadır. Piri Sevdin Ocağı örneği yerel düzeyde yapılacak etnografik ve sosyolojik çalışmaların Alevi toplumsal yapısını anlamak için ne denli kritik olduğunu göstermektedir.

Kaynakça & İleri Okumalar

Çakmak, Yalçın. 2013. "Tunceli (Dersim) Aleviliği." *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 67: 375-398.

Çevik, Cafer. 2020. *Dersim'in Yazılamayan Hazin Hikâyesi*. İstanbul: Demos Yayınları.

Eflâkî, Ahmed. 2006. *Ariflerin Menkıbeleri*. Çeviren Tahsin Yazıcı. İstanbul: Kabalcı Yayınları.

Erdem, Cem. 2011. "Muhammet Ali Hilmi Dedebaba Erkân-nâmesi." *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi* 57: 245-258.

Kala, Arif, Aziz Altı ve Ali Eren Demir. 2023. *Seyyid Seyfeddin (Piri Sevdin) Ocağı*. Ankara: Çizgi Kitabevi Yayınları.

Tosun, İbrahim ve Ali Koç. 2022. *Şıh Delil-i Berhecan Evlatlarından Seyit Hüseyin Erdoğan*. İstanbul: Duvar Yayınları.

Yaman, Ali. 2006. "Kızılbaş Alevi Ocakları." *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 39: 113-147.

Yaman, Ali. 2011. "Alevilikte Ocak Kavramı: Anlam ve Tarihsel Arka Plan." *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi* 60: 81-96.

Yar, Erkan ve Erdoğan Yalgın. 2014. *Berxecan/Berxican Ocağı: Şıx Delîl-i Berxican (Berxecan/Berxican) ve Seyid Musa el-Kâzım (Sekban Sultan) Ocağı*. İstanbul: Nubihar Yayınları.

Yıldırım, Mehmet. 2018. "Alevi Ocakları ve Toplumsal Örgütlenme." *Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi* 17: 225-248.

Yıldırım, Rıza. 2020. *Geleneksel Alevilik: İnanç, İbadet, Kurumlar, Toplumsal Yapı, Kolektif Bellek*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Yayıncı Notu: Bu yayında yer alan görüş, yorum ve veriler yalnızca ilgili yazar(lar)a aittir; Alevi Ansiklopedisi'nin, editörlerinin veya destekleyici kurumların görüşlerini zorunlu olarak yansıtmaz. Alevi Ansiklopedisi ve editörleri, içeriğin kullanımından doğabilecek sonuçlardan sorumlu değildir